

ВИКОРИСТАННЯ АНІМАЦІЙНИХ ПРИЙОМІВ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕМОГИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТА СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

Ольга Ніколайчук¹, Олександра Цибанюк¹

¹Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна, o.tsibanyuk@chnu.edu.ua

<https://doi.org/10.29038/2220-7481-2024-04-63-67>

Анотація

Актуальність теми дослідження. У спортивній діяльності, зокрема в спорті вищих досягнень, головною метою спортсмена є перемога. Її бажання інколи призводить до прагнення перемогти за будь-яку ціну, навіть за рахунок здоров'я, порушення моральних норм, випадків агресії, інтриги тощо. Водночас дослідження давали змогу зробити висновок про роль систематичних занять спортом, зокрема участі в змагальній діяльності, які розширюють діапазон набутих життєвих навичок і сприяють вихованню глобального громадянства. Виокремлено актуальні «Life skills», досвід опанування якими повинні отримати спортсмени. **Мета й методи дослідження.** Задля реалізації мети та завдань дослідження застосовано комплекс методів: загальнонаукові (аналіз, синтез, абстрагування й конкретизація, систематизація, класифікація, узагальнення тощо); конкретно-наукові: метод термінологічного аналізу; логіко-системний аналіз забезпечив логіку наукового дослідження задля збирання та підготовки фактологічного матеріалу, процедури постановки завдань, пошуків їх виконання й отримання результатів. **Результати роботи.** Визначено, що виграш – це реальне чи уявне придбання, досягнення, перевага. З'ясовано, що зміст фізкультурно-оздоровчих заходів і спортивних заходів передбачає реалізацію ігрового та змагального методів, де головна установка – орієнтація на чесну перемогу, гідну конкуренцію, лицарське ставлення до суперника. Доведено, що для розв'язання проблеми перемоги, сучасні тренери, спортивні аніматори, учителі використовують ігрову й змагальну діяльність. Зафіксовано «стан переможця», вміння «одягати» його на себе, трансливати цей стан на партнерів, наприклад по команді – оптимальний варіант для досягнення цілі. **Висновки.** До анімаційних прийомів формування вміння переживати перемогу відносимо підбір призивів і пам'ятки-заохочення, формування вміння радіти за переможців: загальні скандування, ритуали: «Хитання», «Струмочок», «Хоровод», тактильні привітання (обійми, поплескування по плечу, підбадьорювальні контакти поглядів тощо).

Ключові слова: анімаційні прийоми, вправи, переможці, ритуал, розвага, спортивне свято.

Olha Nikolaichyk, Oleksandra Tsybanyuk. Using Animation Techniques to Address Pedagogical Challenges in Organizing Physical Education and Sports Events. Topicality. In sports activities, particularly at elite levels, the primary goal of an athlete is victory. This desire sometimes leads to a willingness to win at any cost, even at the expense of health, moral norms, instances of aggression, intrigue, and more. Concurrently, research has concluded on the role of systematic sports engagement, including participation in competitive activities, in broadening the range of life skills acquired and fostering global citizenship. Relevant “life skills” have been identified that athletes should acquire through their experiences. **The Aim and Methods** of the research involved a complex set of methodologies: general scientific (analysis, synthesis, abstraction and specification, systematization, classification, generalization, etc.) and specific scientific methods such as terminological analysis and logical-systematic analysis. These methods ensured the logical flow of the research, from gathering and preparing factual material to setting research tasks, searching for their solutions, and obtaining results. **The Research Results.** The results of the study determined that victory is a real or perceived gain, achievement, or advantage. It was elucidated that the content of physical education and sports events involves the implementation of game-based and competitive methods, where the main focus is on fair play, honorable competition, and a chivalrous attitude towards opponents. It was demonstrated that modern coaches, sports animators, and teachers utilize game-based and competitive activities to address the challenge of achieving victory. The concept of the “winner's state” was identified, where the ability to embody this state oneself and transmit it to teammates, for instance through teamwork, represents an optimal approach to achieving goals. **In Conclusion,** among the animation techniques for fostering the ability to experience victory are prize selection and motivational reminders, developing the ability to celebrate others' victories through collective chanting, rituals like “Shaking”, “Stream” and “Round Dance” tactile greetings (hugs, shoulder taps, encouraging eye contact, etc.).

Key words: animation techniques, exercises, winners, ritual, entertainment, sports festival.

Вступ. У спортивній діяльності, зокрема спорті вищих досягнень, головною метою спортсмена є перемога. Її бажання інколи призводить до прагнення перемогти за будь-яку ціну, навіть за рахунок здоров'я, порушення моральних норм, випадків агресії, інтриг тощо. Це є аргументом для дослідників інтерпретувати феномен спорту як негативний чинник впливу на особистість (Т. Адорно, Т. Веблен, П. Бурдьє, А. Грамші, Е. Даннінг), які доводять, що сучасний спорт завдає шкоди співробітництву, формує негативний поділ людей на переможців і переможених; призводить до розвитку таких негативних якостей, як егоїзм, агресивність, заздрість [3, с. 51–55].

З іншого боку, Жуно Махан Гарі та Ніл С. Рубін задають питання про те, невже у XXI ст., часі численних і невідворотних викликів – пандемії Covid-19, агресії РФ проти України, глобальної міграції, терористичних нападів тощо, спорт залишається сферою, куди суспільство зобов'язане вкладати час та ресурси [4; 9].

Відповіддю на власне запитання стало виокремлення засадничих принципів чесної гри, чесної боротьби, поваги до суперника, командного духу й дотримання правил, які закладені в спортивні програми, соціальні проекти фізкультурно-спортивного спрямування. Бюро ООН зі спорту на благо розвитку та миру (UNOSDP), співпрацюючи з іншими підрозділами цієї організації, зокрема Дитячим фондом ООН (UNICEF), структурою ООН із питань гендерної рівності й розширення прав та можливостей жінок (UN-Women), ВООЗ й інші неурядові організації доклали значні зусилля, добиваючись визнання внеску спорту в сталий розвиток, виховання глобальної громадянськості, зміцнення взаєморозуміння й мирного співіснування та поступу. Тобто спортивна діяльність, результативна фізична активність є «майданчиком» для реалізації вищеозначених проблем. При чому результат під час неї є перемогою – над собою, над суперником, над обставинами тощо [9].

Водночас дослідження дали підставу зробити висновок про роль систематичних занять спортом, зокрема участі в змагальній діяльності, які розширюють діапазон набутих життєвих навичок та сприяють вихованню глобального громадянства [9].

За даними «The World Economic Forum», у 20 рр. XXI ст. третина навичок, що приносили успіх у 2016 р. стануть неактуальними. На думку авторів, людство живе у світі постійних змін, до життя у яких освіта не спроможна підготувати. Яскравим прикладом таких змін є поява та розвиток штучного інтелекту [10].

До 10 основних актуальних «Life skills» належать:

- прийняття рішень – здатність оцінити наслідки різних варіантів рішень та обрати найкращий;
- розв'язання проблем – навичка подолати нові комплексні виклики в умовах невизначеності;
- креативне мислення – уміння сформулювати нестандартну, але ефективну ідею для певної теми чи ситуації, досліджувати наявні альтернативи та різні наслідки дій чи бездіяльності;
- критичне мислення – спроможність використовувати логіку для визначення сильних і слабких сторін альтернативних рішень, об'єктивно аналізувати інформацію та досвід;
- ефективна комунікація – навичка адекватно висловлювати думки (у спосіб, що відповідає культурі й ситуації), здатність висловлювати думки та бажання, а також потреби й страхи. Наприклад, попросити поради чи допомоги;
- навички міжособистісних стосунків – дають змогу позитивно взаємодіяти з людьми навколо: підтримувати хороші відносини з членами сім'ї, однокласниками, колегами, сусідами, членами команди тощо;
- самоусвідомлення – це розуміння себе, свого характеру, сильних і слабких сторін, бажань та смаків, що є фундаментом для розуміння інших – і, відповідно, емпатії та якісної міжособистісної комунікації;
- емпатія – це здатність уявити, яким життя є для іншого, зокрема й у ситуації, із якою не стикалися;
- управління емоціями – передбачає визначення емоцій (своїх та інших людей), усвідомлення, як вони впливають на поведінку, а також здатність переживати їх;
- управління стресом – уміння визначити джерела стресу, усвідомити їх вплив і визначити дії, необхідні для нормалізації його рівня [1, с. 15–17].

Саме досвід опанування цими навиками повинні отримати спортсмени ще в дитинстві та юності.

Зв'язок із науковими планами, темами. Дослідження є складником науково-дослідницької роботи кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Історичні, організаційно-методичні та інноваційні засади у галузі фізичної культури і спорті» (номер державної реєстрації 0119U101772).

Мета статті – розглянути можливості застосування анімаційних прийомів у розв’язанні педагогічної проблеми перемоги й поразки в організації фізкультурно-оздоровчих заходів та спортивних заходів.

Матеріал і методи дослідження. Методологічною основою дослідження слугує комплекс підходів до вивчення проблеми перемоги в організації фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів, необхідних для здійснення аналізу зазначеної проблеми. Задля реалізації мети та завдань дослідження застосовано комплекс методів, як-от: загальнонаукові (аналіз, синтез, абстрагування й конкретизація, систематизація, класифікація, узагальнення тощо); конкретно-наукові: метод термінологічного аналізу; логіко-системний аналіз забезпечив логіку наукового дослідження з метою збирання й підготовки фактологічного матеріалу, процедури постановки завдань, пошуків їх виконання та отримання результатів.

Результати дослідження. Виграш – це реальне чи уявне придбання, досягнення, перевага. Лише в дитячих сюжетно-рольових іграх виграшем слугує сама діяльність [2].

Зміст фізкультурно-оздоровчих заходів та спортивних заходів передбачає реалізацію ігрового й змагального методів, де головна установка – орієнтація на чесну перемогу, гідну конкуренцію, лицарське ставлення до суперника [5].

Сучасні тренери, спортивні аніматори, учителі фізичної культури та фізінструктори ЗДО вдало використовують ігрову й змагальну діяльність як одні з перспективних методів навчання. Вони застосовуються для розвитку творчого, критичного мислення учнів, формування практичних умінь та навичок, дає змогу стимулювати увагу й підвищувати інтерес до завдань, активізувати сприймання та мотивацію.

Проте систематично стикаються з проблемою перемоги та поразки. Обговорюючи проблему виграшу, маємо обов’язково зупинитися на двох моментах – умінні бути переможцем (і на підготовці гравців до виграшу) й умінні справлятися з поразкою, бути переможеним. Уміння бути переможцем, адекватно пережити поразку – це ефективний механізм не тільки в грі, спортивній діяльності, але й у житті [2, с. 229–232]. Людина-переможець відчуває себе щасливим, він отримує додаткові «крила» для нових злетів у будь-якій сфері. Зафіксований «стан переможця», уміння «одягати» його на себе, транслювати цей стан на партнерів, наприклад за командою – оптимальний варіант для досягнення цілі.

Розглянемо анімаційні прийоми, що можуть застосовувати фахівці сфери фізичної культури й спорту в роботі з дітьми, молоддю та дорослими спортсменами.

Демократичні призи та заохочення, їх цінність у підкріпленні рефлексу «задоволеності», почуття «активного діяча». Керівник повинен «дати» відчути учасникам задоволення від своєї активності, насолоду бути переможцем. Цілком доречною буде теза: «Мені дуже хочеться, щоб ви запам’ятали цю хвилину! Дивіться, як сяють очі ваших уболівальників, як голосно вони аплодують! Ви сьогодні – переможці! І ми вітаємо вас!» [6, с. 77].

До переліку демократичних призив і заохочень для дітей ми можемо віднести солодощі, книги, настільні ігри, надувні кульки, іграшки, канцелярські прилади, спортивне обладнання, фірмові футболки, флаери та інші цінні речі зі світу дитини. Бажано, щоб участь була відображена в грамотах, дипломах, свідоцтвах, похвальних листах, бейджиках, календарях, чашках та інших пам’ятних предметах. Розміщені вдома на видному місці, вони ефективно підштовхують до нових зусиль і сприяють зміцненню позитивного ставлення до своїх можливостей. Подібно діють керівники підприємств, створюючи в офісах «дошки пошани», де представлені всі нагороди та інші результати досягнень.

Проте потрібно уникати появи в учасників рефлексу грати лише за матеріальний приз. Так виховується бажання оволодіння чимось, перемогти будь-яким способом, стимулюється нездоровий азарт. Тому, на нашу думку, потрібно утримуватися від подібного стимулювання, наголошуючи на тому, що ігрова й змагальна діяльність – це передусім «майстерня» з налагодження людських відносин, пропаганда високих етичних норм спілкування [8].

Уміння радіти за переможців. Успіх одного спортсмена, учасника потрібно зробити успіхом групи, команди, усієї аудиторії. Енергетика щастя повинна охопити всіх присутніх, це надихає, об’єднує, викликає прилив сил. Яким чином ми можемо формувати вміння радіти? Задля виокремлення засобів формування, відповімо на питання: «Що робить переможець у хвилину перемоги?» Спостереження засвідчують, що особа, яка виграла матч, прибігла першою або зробила щось краще за інших, підстрибує, підіймає руки високо вгору, кричить, випускаючи залишки тепер уже зайвої енергії, піднімає високо вгору свою нагороду, демонструючи її всім присутнім. Іноді переможця

качають. «Зірковий час» потрібно затвердити, закарбувати в емоційну пам'ять. Саме з цією метою використовуємо вправу або систему рухів, що мають певний ритуальний, церемоніальний характер.

Ритуал – це певна поведінка або дія, яку спортсмен виконує з вірою в те, що вона може впливати на результати. Багато спортсменів вважають, що виконання певного ритуалу перед змаганнями покращує їхні результати. Так, відповідно підбирається одяг, варіюються продукти, які вони їдять чи п'ють; музика, яку вони слухають, вправи на розминку тощо [7].

На думку М. Шутя, піднімання рук угору можна розглядати як спробу представити переможця сонцю, а в переможному крику «Ура!» почути свідчення про це: «у Ра» – той, хто гідний самого Сонця» [8, с. 47–50].

Розглянемо деякі з ритуалів переможців. «Хитання». Команда встає у дві колони обличчям один до одного, перехрещує руки та в такій умовній «колисці» качають переможців (можливо, по черзі).

Скандування слів або коротких фраз із паралельними ритмічними оплесками: «Браво!», «Молодці!», «Спасибі за перемогу!», «Ви – кращі, ми – найкращі!».

«Струмочок». Пропускаючи переможців через колону (діти стоять обличчям один до одного по двоє), махають руками, ніби лаврами, і вигукують «Ура!» або «Молодці!».

«Хоровод». Поставивши в центрі переможців, ходять по колу й багаторазово повторюють слова: «Вітаємо, бажаємо успіхів».

Тактильні привітання. Пропонуємо вчити ввічливо підходити до переможця й легко, але щиро торкнутися його. Важливо пам'ятати, що потрібно подбати про безпеку, не налітати, не штовхати, не налягати! Хоча ми з вами є свідками ритуалу святкування голу у футболі, коли члени команд просто створюють «кучу малу» на полі. Тактильні контакти, обійми, поплескування по плечу, підбадьорувальні контакти поглядів – усе це формує «рефлекс переможця».

Дискусія. Загалом, проведення правильного ритуалу в змісті тренування або розваги, свята створює можливості для формування моделі як поведінки, так і фізичних вправ, рухів, що призводять до ефективних дій і результату, у нашому випадку – перемоги. Опанування будь-якої нової навички – удару в бейсбол, їзди на велосипеді, передачі м'яча в баскетболі – потребує розвитку нових нервових шляхів і нових моделей м'язових скорочень, спритності й координації. Оскільки ритуали часто включають моделі фізичних рухів, треба організовувати їх як частину заняття, уроку, тренування. Ритуал впливає на систему переконань спортсмена, і це переконання залишається зі спортсменом під час гри. Автори статті «Чому так багато спортсменів мають забобони та ритуали», визначають, що реальна цінність спортивних ритуалів полягає в підвищенні впевненості й почутті контролю, які вони дають спортсмену [7].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виграш – це реальне чи уявне придбання, досягнення, перевага. Зміст фізкультурно-оздоровчих заходів і спортивних заходів передбачає реалізацію ігрового й змагального методу, де головна установка – орієнтація на чесну перемогу, гідну конкуренцію, лицарське ставлення до суперника. Сучасні тренери, спортивні аніматори, учителі фізичної культури та фізінструктори ЗДО вдало застосовують ігрову й змагальну діяльність як перспективні методи навчання. Проте вони систематично стикаються з проблемою перемоги та поразки. Уміння бути переможцем, адекватно пережити поразку – це ефективний механізм не тільки в грі, спортивній діяльності, але й у житті. Зафіксований «стан переможця», уміння «одягати» його на себе, транслювати цей стан на партнерів, наприклад, по команді – оптимальний варіант для досягнення цілі. До анімаційних прийомів формування вміння переживати перемогу відносно підбір призивів і пам'ятки-заохочення, формування вміння радіти за переможців: загальні скандування, ритуали: «Хитання», «Струмочок», «Хоровод», тактильні привітання (обійми, поплескування по плечу, підбадьорливі контакти поглядів тощо).

Джерела та література

1. Джунь В. В., Коваленко А. І. Принципи гідності особи в спортивній деонтології. *Здоровий спосіб життя*: зб. наук. ст. Львів, 2006. Вип. 9. С. 15–17.
2. Завальнюк О. В. Спорт як діяльність особистості. *Гілея: науковий вісник*: зб. наук. праць. 2014. Вип. 86 (7). С. 229–232.
3. Качуровський Д. О. Світоглядна і морально-вольова підготовка як завдання виховної роботи у сучасному спортивному плаванні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2012. № 2. С. 51–55.
4. Светова А. О. Педагогічні особливості формування особистості спортсмена. URL: [http://utctennis.com.ua/uploadfiles/admin/%D0%92%D0%B0%D1%88%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F%20\(1\).pdf](http://utctennis.com.ua/uploadfiles/admin/%D0%92%D0%B0%D1%88%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F%20(1).pdf)

5. Смоляр І. І. Личностный аспект лидерства в мужских и женских спортивных командах. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2006. № 6. С. 106–108.
6. Хома Т. В. Педагогіка фізичного виховання і спорту: теоретико-практичний супровід до самостійної роботи студентів: навч. посіб. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2020. 104 с.
7. Чому так багато спортсменів мають забобони та ритуали. URL: <https://uk.drink-drink.ru/pochemu-tak-mnogo-sportsmenov-imeyut-sueveriya-i-ritualy/>
8. Шуть М. Школа ігромайстерності. Київ: Вид. дім «Шкіл. Світ»: Вид-во Л. Галіцина, 2006. 128 с.
9. Gary J., Rubin N. Sport Promoting Human Development and Well-Being: *Psychological Components of Sustainability*. 2016. No. 2. Vol. LIII: *Sport Aims for the Goals*. URL: <https://www.un.org/en/chronicle/article/sport-promoting-human-development-and-well-being-psychological-components-sustainability>
10. Examples of Life Skills and How To Teach Them. URL: <https://www.twinkl.com/blog/10-examples-of-life-skills-and-how-to-teach-them>

References

1. Dzhun', V. V., Kovalenko, A. I. (2006). Pryntsypy hidnosti osoby v sportyvni deontologii [Principles of human dignity in sports deontology]. *Zdorovy sposib zhyttia: Zb. nauk. st. Lviv*, 9, 15–17.
2. Zaval'nyuk, O. V. (2014). Sport yak diialnist osobystosti [Sport as a personality activity]. *Hileia: naukovyi visnyk: zbirnyk naukovykh prats*, 86(7), 229–232.
3. Kachurovskiy, D. A. (2012). Svitohliadna i moralno-volova pidhotovka yak zavdannia vykhovnoi roboty u suchasnomu sportyvnomu plavanni [Worldview and moral and volitional training as a task of educational work in modern sports swimming]. *Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports*, 2, 51–55.
4. Svetova, A. A. Pedagogichni osoblyvosti formuvannia osobystosti sportsmena. URL: [http://utctennis.com.ua/uploadfiles/admin/%D0%92%D0%B0%D1%88%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F%20\(1\).pdf](http://utctennis.com.ua/uploadfiles/admin/%D0%92%D0%B0%D1%88%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F%20(1).pdf)
5. Smolyar, I. I. (2006). Lichnostnyy aspekt liderstva v muzhskikh i zhenskikh sportivnykh komandakh [The personality dimension of leadership in men's and women's sports teams.]. *Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports*, 6, 106–108.
6. Khoma, T. V. (2020). Pedagogika fizychnoho vykhovannia i sportu: teoretikopraktychnyi suprovid do samostiinoi roboty studentiv: navchalnyi posibnyk. Uzhhorod: Vydavnytstvo UzhNU «Hoverla», 104.
7. Chomu tak bahato sportsmeniv maiut zabobony ta rytualy. URL: <https://ru.drink-drink.ru/pochemu-tak-mnogo-sportsmenov-imeyut-sueveriya-i-ritualy/>
8. Shut, M. (2006). Shkola ihromaisternosti. Kyiv: Vyd. Dim «Shkil. Svit»; Vyd-vo L. Halitsyna, 128.
9. Gary, J., Rubin, N. (2016). Sport Promoting Human Development and Well-Being: Psychological Components of Sustainability, 2, vol. LIII. *Sport Aims for the Goals*. URL: <https://www.un.org/en/chronicle/article/sport-promoting-human-development-and-well-being-psychological-components-sustainability>
10. Examples of Life Skills and How To Teach Them URL: <https://www.twinkl.com/blog/10-examples-of-life-skills-and-how-to-teach-them>

Стаття надійшла до редакції 06.10.2024 р.